

2019-05-15

BILAGA 1.c

Tillhör kompletteringen (daterad maj 2019) av ansökan om förlängd koncession för 400 kV-ledning mellan Borgvik och Skogssäter.

Fridlysta och rödlistade arter i befintlig ledningsgata - bedömning av påverkan från drift och underhåll

Projektorganisation

Projektledare: [REDACTED], Svenska kraftnät

Uppdragsledare: [REDACTED], Ecogain AB (tidigare Enetjärn Natur AB)

Utredare: [REDACTED], Ecogain AB (tidigare Enetjärn Natur AB)

Kartmaterial har använts med tillstånd från Lantmäteriet: © Lantmäteriet,
Affärsverket svenska kraftnät – Geodatasamverkan

2018-101798-0008

2019-06-05

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund och syfte.....	4
1.2	Områdesbeskrivning.....	4
2	Metodik.....	5
2.1	Genomförande och avgränsning.....	5
2.2	Bedömningsgrunder.....	6
3	Förekomst av arter.....	7
3.1	Fåglar.....	7
3.1.1	Häckande fåglar.....	7
3.1.2	Sträckande fåglar.....	7
3.2	Däggdjur.....	7
3.3	Kärlväxter.....	7
4	Bedömning av påverkan och konsekvenser vid fortsatt drift och underhåll.....	8
4.1	Fåglar.....	8
4.1.1	Habitatförluster.....	8
4.1.2	Kollisionsrisk.....	8
4.2	Övriga arter.....	9
5	Sammanfattande bedömning.....	10
6	Förbättrad skötsel.....	11
7	Källor.....	12
8	Bilagor.....	12

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Svenska kraftnät har 1998-10-26 ansökt hos Energimarknadsinspektionen om förlängd koncession för 400 kV-ledningen från Borgvik till Skogssäter.

Energimarknadsinspektionen anger i sin kompletteringsbegäran, daterad 2018-06-12, att det till ansökan behöver upprättas en ny miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som beskriver vilken miljöpåverkan ledningen har.

I syfte att redogöra för påverkan på rödlistade och fridlysta arter har Svenska kraftnät låtit utreda påverkan från drift och underhållsarbeten. Syftet med föreliggande utredning är att redovisa vilka arter som finns inom den befintliga ledningsgatan och att redogöra för påverkan från drift, underhålls- och reparationsarbeten på förekommande arter.

1.2 Områdesbeskrivning

Den befintliga ledningen mellan Borgvik och Skogssäter är cirka 132 kilometer lång och går utmed Vänerns västra sida genom ett mosaikartat landskap. Utmed den norra delen av ledningssträckningen dominerar landskapet av större barrskogsområden med branta bergsknallar och sprickdalsformationer. I söder tar jordbruksbetonade flackare bygder vid. I landskapet kring ledningen förekommer ett flertal skyddade naturmiljöer bland annat fyra områden som är utpekade som riksintresse för naturvård och tre Natura-2000 områden. Kraftledningen uppfördes i mitten av 1950-talet.

2 Metodik

2.1 Genomförande och avgränsning

Utredningen har utförts som en skrivbordsutredning baserad på tillgängligt kunskapsunderlag från Artportalens fynddatabas inklusive skyddade uppgifter.

Utredningen omfattar endast den befintliga ledningens sträckning. Några alternativa sträckor har inte studerats.

I utredningen har endast de arter som har en känd förekomst inom befintlig ledningsgata tagits med. I syfte att kunna bedöma om det föreligger förhöjd risk för kollision på någon plats längs den befintliga ledningen har förekomst av fåglar även analyserats inom 2 kilometer från ledningen. Utöver de fynd som behandlas i denna rapport kan det mycket väl förekomma andra rödlistade och fridlysta arter inom ledningsgatan som inte finns registrerade på Artportalen.

Utredningen omfattar rödlistade arter och arter som är fridlysta enligt Artskyddsförordningen (2017:845) §§4, 6, 7, 8 och 9. Av fåglar behandlas endast de fågelarter som är markerade med B i Artskyddsförordningens bilaga 1 och rödlistade arter i kategorierna CR (akut hotad), EN (starkt hotad), VU (sårbar) och NT (missgynnad). Detta i enlighet med Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen.

Artskyddsförordningen

Artskyddsförordningen (2007:845) är en lagstiftning som innebär fridlysning av ett antal arter och alla vilda fåglar och skydd av deras livsmiljöer. Artskyddsförordningen införlivar EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektiv i svensk lagstiftning. Till förordningen hör två listor med arter, bilaga 1 och 2. Förenklat kan man säga att alla de listade arterna är fridlysta, d.v.s. man får inte samla in, skada eller döda de listade arterna. För arterna i bilaga 1 är dessutom arternas livsmiljöer skyddade och får inte förstöras. Som stöd för tillämpning av lagstiftningen finns Naturvårdsverkets handbok för Artskyddsförordningen.

Rödlistan

Artskyddsförordningen ska inte förväxlas med rödlistan. Rödlistan är en redovisning av arters relativa risk att dö ut från det område som rödlistan avser i vårt fall Sverige. Även vanliga arter kan bli rödlistade om deras populationer befinner sig i kraftig minskning. Att en art är rödlistad innebär inte automatiskt att den omfattas av något lagligt skydd. Rödlistan är uppdelad i sex olika kategorier som var och en har sin ofta använda förkortning: kunskapsbrist (DD), nationellt utdöd (RE), nära hotad (NT), sårbar (VU), starkt hotad (EN) och akut hotad (CR). Arter i de tre sistnämnda kategorierna kallas med en gemensam term för hotade arter. I denna rapport redovisas arter i dessa tre kategorier och arter som är nära hotade. Den svenska rödlistan tas fram av ArtDatabanken enligt internationella kriterier och revideras regelbundet. Den senaste rödlistan publicerades 2015.

2.2 Bedömningsgrunder

Bedömningen av hur den befintliga kraftledningen påverkar berörda arter bygger på kunskap om arternas ekologi och livsmiljöer och erfarenhet från andra liknande etableringar. I sammanhanget bör det poängteras att det handlar om en redan befintlig ledning som funnits på plats i över 60 år och underhållits på samma vis under hela tiden. De flesta arter som finns i eller i anslutning till ledningsgatan har tolererat den störning som ledningen och underhåll i ledningsgatan medfört och för vissa arter kan ledningsgatan till och med vara en förutsättning för att de ska finnas här.

3 Förekomst av arter

Nedan redovisas de rödlistade arter och arter som är fridlysta enligt Artskyddsförordningen (2017:845) §§4, 6, 7, 8 och 9 som enligt uppgift på Artportalen har observerats i ledningsgatan. Arterna redovisas artgruppsvis. Se också Bilaga 1.c.1.

3.1 Fåglar

3.1.1 Häckande fåglar

Fågelarten gulspary^{VU} har observerats häcka inom den befintliga ledningsgatan. Gulspary har observerats norr om Hakerudsälven och söder om Goppan. En spelplats för orre har observerats på en myr i ledningsgatan. Tio tuppar rapporterades spela på platsen 2011. Ett antal arter har observerats vid odlingsmarker och strandängar där ledningen passerar utan att den exakta häckningsplatsen har angetts. Dessa är storspov^{NT}, vaktel^{NT}, kornknarr^{NT}, sånglärka^{NT}, rosenfink^{VU} och ängspioplärka^{NT}. Alla ovanstående arter är skyddade enligt Artskyddsförordningen §4. Det finns inga andra uppgifter om häckande fågelarter inom ledningsgatan men den öppna buskrika miljön som finns där gynnar även andra arter.

3.1.2 Sträckande fåglar

Sträckande fåglar följer ofta ledlinjer i landskapet exempelvis större vattendrag och dalgångar. Utifrån kartstudier bedöms sådana ledlinjer saknas i landskapet som den befintliga ledningen passerar igenom. Inga större mängder sträckande fåglar har observerats passera den befintliga ledningen.

3.2 Däggdjur

På ett antal platser inom några 100 meter (bland annat söder om Östra Hästefjorden, vid Tollebols kvarn och vid Ström, norr om Harefjorden) har ett antal arter av fladdermus observerats: större brunfladdermus, vattenfladdermus, dvärgpipistrell, nordfladdermus, gråskimlig fladdermus och brunlångöra. Arterna trivs i skogar, kulturmarker och urbana miljöer. Samtliga arter är skyddade enligt Artskyddsförordningen §4.

3.3 Kärleväxter

I ledningsgatan har de två rödlistade arterna fältgentiana^{EN} och hällebräcka^{VU} observerats. Även de fridlysta arterna blåsippa och jungfru marie nycklar förekommer i ledningsgatan. Fältgentiana är främst knuten till betesmarker, slätterängar eller andra öppna och hävdade gräsmarker. Blåsippa och jungfru marie nycklar hittas i skog, betesmarker, vid skogsbilvägar och liknande. Hällebräcka är främst knuten till berghällar med tunt jordtäckte särskilt små, låga hållar i skogsgläntor och beteshagar.

Samtliga ovanstående arter är fridlysta enligt Artskyddsförordningen §8. Se vidare redovisning i bilaga 1.c.1

4 Bedömning av påverkan vid fortsatt drift och underhåll

4.1 Fåglar

4.1.1 Habitatförluster

En förlängd koncession av befintlig ledning medför inte någon större förändring av de naturmiljöer som förekommer i ledningsgatan. Därför bedöms det inte föreligga risk för förändring eller förlust av livsmiljöer för de fågelarter som finns i ledningsgatan. Ledningsgatan underhålls normalt vart åttonde år. Akuta underhållsåtgärder kan behöva göras med mer oregelbundna intervall. Under dessa åtta år sker en succesiv igenväxning av ledningsgatan där den passerar genom skogslandskapet vilket skapar en mosaikartad miljö av öppen mark och buskmiljö. Trots att inga observationer av andra häckande fåglar än gulsparv^{VU} har registrerats inom befintlig ledningsgata kan en sådan miljö vara gynnsam för flera arter som väljer att häcka i öppen mark, buskmarker och slyskogar. Om underhållsarbetet i befintlig ledningsgata skulle upphöra så kommer den befintliga ledningsgatan att växa igen. Detta riskerar att medföra negativa konsekvenser för de arter som trivs i dessa miljöer. På sikt skulle istället arter som trivs i en mer sluten skog gynnas.

Underhållsarbetet innebär att ledningsgatan återgår till samma förutsättningar som vid senaste underhållet.

4.1.2 Kollisionsrisk

Det har inte framkommit några uppgifter om att det skulle förekomma någon problematik med fågelkollisioner utmed befintlig ledning. Utan systematiska eftersök av döda fåglar är det dock sällan någon sådan problematik upptäcks. En luftburen ledning innebär alltid en kollisionsrisk för fåglar. Risken är störst i områden med höga tätheter av häckande, rastande eller övervintrande fåglar. För att en risk ska uppstå krävs även att fåglarna regelbundet passerar ledningen från och till födosöksområden, häckningsplatser eller viloplatser. Höga tätheter av fåglar på bara den ena sidan av ledningen där fåglarna sällan passerar ledningen innebär inte en förhöjd risk. Platser med förhöjd kollisionsrisk kan vara näringsrika sjöar eller vikar, öppen mark, våtmarker och havsvikar. Även platser eller ledlinjer mellan sådana platser kan innebära att det där finns en förhöjd kollisionsrisk. För kortare sträckor kan till exempel jordbruksmark fungera som en ledlinje.

Den aktuella ledningen passerar precis väster om Östra Hästefjorden och över jordbruksmark framför allt norr om Östra Hästefjorden. På jordbruksmarken födosöker ibland höga antal fåglar och Östra Hästefjorden attraherar både rastande och övernattande fåglar. Totalt finns över 750 rapporter i artportalen där fler än 100 individer rapporterats av en specifik fågelart. Bland annat som mest 800 sångsvanar,

1200 grågäss, 160 sädgäss, 950 kanadagäss, 750 krickor, 170 tofsvipor, 550 skrattmåsar och 500 starar. Observationerna har gjorts i Östra Hästefjorden eller på jordbruksmarken på båda sidor om ledningen. Många av de gäss som ses rasta på åkrarna bedöms övernatta i, eller på annat sätt nyttja, Hästefjorden. Mellan Östra Hästefjorden och jordbruksmarken flyger fåglar därför regelbundet. Även mellan olika födosöksområden på båda sidor av ledningen bedöms fåglar flyga regelbundet. Vid dessa flygningar från och till födosöksplatser och övernattningsplatser och vid förflyttningar mellan olika födosöksområden passerar de regelbundet den aktuella ledningen. Jordbruksmarken runt Östra Hästefjorden bedöms sammantaget vara ett högriskläge för fågelkollisioner och fågelavisare bör monteras, se Bilaga 1.c.2.

4.2 Övriga arter

Fortsatt drift och underhåll av den befintliga ledningen bedöms inte medföra någon betydande påverkan på övriga fridlysta och rödlistade arter som nämnts i denna utredning. Underhållet är snarast en förutsättning för att arterna ska kunna leva kvar här. Enstaka individer/exemplar kan råka skadas vid underhållsarbetet men det bedöms inte påverka arternas fortlevnad på platsen.

5 Sammanfattande bedömning

Befintlig ledning installerades i mitten av 1950-talet. Den idag förekommande floran och faunan inom den befintliga ledningsgatan bedöms därför vara anpassad till dagens rådande förutsättningar. Med andra ord är de arter som idag finns inom ledningsgatan sådana arter som är anpassade till den naturmiljö som förekommer där.

På grund av kraftledningens placering i närheten till en viktig fågelokal, med dokumenterat höga tätheter av rastande fåglar finns det risk för att fåglar kolliderar med luftledningen. Det bedöms därför, trots att det i samband med utredningsarbetet inte har framkommit några uppgifter om problematik gällande fågelkollisioner, föreligga en förhöjd risk för kollisioner utmed de sträckor som redovisas i Bilaga 1.c.2.

6 Förbättrad skötsel

För att fortsatt undvika negativ påverkan på rödlistade och fridlysta arter i samband med drift och underhåll kan det vara relevant att vidta skyddsåtgärder. Ecogain AB rekommenderar att följande skyddsåtgärder vidtas vid underhåll av ledningen:

- > Där ledningen passerar genom eller intill skyddade områden bör så hög växtlighet som är drifttekniskt möjligt sparas i ledningsgatans ytterkanter. Växtligheten ska fungera som en avskärmning och minimera kanteffekter i intilliggande naturmiljöer
- > Vid underhåll i anslutning till vattendrag bör så mycket vegetation som är drifttekniskt möjligt sparas i en minst 20 meter bred bård längs vattnet. Rövning inom denna bård bör ske motormanuellt och träden lämnas kvar på plats som död ved i den mån det är tillåtet enligt skogsvårdslagen
- > Körning med maskiner i våtmarker och sumpskogar utanför ledningsgatan bör undvikas för att minska risken för förändringar av hydrologin. Om körning måste ske över våtmark och sumpskog inom (eller utanför) ledningsgatan ska stockmattor eller andra avlastande konstruktioner användas
- > Döda stående träd i ledningens skogsgata bör sparas i den mån det är driftsäkerhetsmässigt möjligt. Detta för att gynna arter som är beroende av solbelyst stående död ved
- > Planerade underhållsarbeten bör undvikas under fåglars häckningsperiod (1 april-31 juli)
- > Vid eventuell olycka där risk för läckage av drivmedel, oljor eller andra miljöfarliga ämnen finns ska entreprenören ha beredskap för att säkerställa att dessa ämnen inte når vattendrag. Om spill av petroleumprodukter eller andra kemikalier förekommer ska det omedelbart tas om hand och anmälas till tillsynsmyndighet
- > Vid passage av vattendrag ska flyttbar bro eller halvtrumma användas. Detta för att undvika körskador som kan leda till markavvattning och grumling

Vidare är det relevant att särskilt se över skötseln i de delar som gränsar till eller går genom de skyddade områdena. Det kan vara så att man med anpassad skötsel inte bara kan undvika skada utan även gynna biologisk mångfald.

7 Källor

Webbsidor

Uppgifter om artobservationer har erhållits från Artdatabanken 2018-12-13.

Aktuell artfakta för förekommande arter har hämtats från ArtDatabankens webbsida, <http://artfakta.artdatabanken.se/>

Övrigt

Uppgifter om skyddsklassade fynd har erhållits från Artdatabanken 2018-12-13

8 Bilagor

Bilaga 1.c.1 Förekommande arter i ledningsgatan

Bilaga 1.c.2 Fågelavvisare